

AZ ÚT

olyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

KI. ÉVFOLYAM

1939 9. SZÁM.

T A R T A L O M :

Az Ige tükrében. Átkelés. (I. L.)

Prédikációvázlatok. (Gödri Endre)

Egyházi törvényhozásunk új követelményei. (I. L.)

**Georg Koeppen: A szó hatalma.
(László Dezső.)**

Tanulmányútam Schweizban. (Kozma T.)

**SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:
DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR**

Felős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Uj, Calea Marechal Foch 38. Ref. Theologia

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 120 Lei
Egyes szám ára 12 Lei

**regisztrat la Tribunalul sub N-rul 1507/1938, la N-rul curent 26. szám alatt be-
jegyezve a cluji Törvényszéknél.**

Megjelent!

Megjelent!

„Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből“ sorozat
16-ik száma

DR. TAVASZY SÁNDORTÓL:

Az ethika mai kérdései.

Ára 15 Lei.

A sorozat 17-ik száma:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Írta: Dr. Gönczy Lajos.

Ára 20 Lei.

Dr. Ravasz László:

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 180 Lei

Hazafelé.

Elmélkedések és imádságok nők számára. Finom indiai papíro
előállítva ára: **200 Lei.**

Új Kálvin-Kommentár

A Dávid Gyula szerkesztésében megjelenő Kálvin-Kommentárnál
II. kötete Rábold Gusztáv fordításában hozza a Synoptikus evan-
géliumok első részét. A 250 oldalas kötet ára 180 lej.

Istenes Énekek

cím alatt jelent meg *R. Berde Mária* összeállításában egy egészer
új vallásos vers-gyűjtemény. A közel 500 költeményt tartalmazó
368 oldalas, izléses kiállítású könyv ára 150 lej.

Megrendelhetők az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theol

Az Ige tükrében

Átkelés.

Hít által keltek át a Veres-tengeren, mint valami szárazföldön, amit megpróbálván az egyiptombeliek, elnyelették. Zsid. 11 : 29.

Uram, ha te vagy, parancsold, hogy hozzád mehessenek a vizeken! Ő pedig monda: Jövel! Máté 14 : 28—29.

Az élet Veres-tengere, a maga félelmesen zúgó habjaival, toronymagasságra verődő hullámaival, sötétlő mélységével, egész fenyegető, veszélyekkel átszőtő torkával itt terül el előttünk s mi állunk a partján, minden napon, újból és újból, mint Isten népe régen. Naponként, mikor reá nézünk, megújúl a kérdés: rá merjünk-e lépni? Nem merülünk-e el a hullámok között, amelyek — a világ megfélemlítő nyomorúságai és kísértései hullámai — itt zúgnak a füleinkbe? Minden emberi valószerűség amellett szól, hogy nem jó megpróbálni. Itt terül el előttünk a bizonytalanság tengere, a saját életünkben váratlan örvényeket rejtve méhében, a munkában csalódásokat és sikertelenségeket tartogatva a számunkra, bizonytalan, reménytelen jövőndőt, amelyről nem tudjuk, mit hoz. Naponként kiálljuk az Úrhoz: Miért is hoztál ide? Ha nem ismertük volna meg az ígért földjéről szóló üzenetet, ha nem léptünk volna a te szolgálatod útjára, ha nem választottál volna magadnak s ha nem tudnánk, hogy visszavonhatatlanul és megmásíthatatlanul Te vagy a mi sorsunk, nyugodtan ülhetnénk azok között, akik nem indultak ismeretlen messzeségek felé, hanem a máról holnapra való élet húsos fazekaiból boldogan táplálkoznak.

Sokan megpróbálták és megpróbálják az átkelést a megbízhatatlan elem fölött. Porrá lett életek, elstüdyedt reménységek, mélységbevesző munkák jelzik e próbálkozásokat. „Megpróbálván — elnyelették.” Mi nem leszünk-e egy ezek közül? Csakugyan nem azért hozott-e idáig Isten, hogy a mélységbe dobjon? Csakugyan nem akarja-e, hogy miután annyi harcot megharcoltunk, annyi küzdelmet megvívunk, annyi sebet hordozunk, most nyomtalanul és menthetetlenül vesszünk el az újból és újból útunkat álló tengerben!

Isten népének sikerült. Nem azért, mert hatalmas, a viharra l is dacoló és a hullámok fölött uralkodó gályáik voltak. Nem, mert bátran, csodát várva és saját kiváltságos voltukban bízva, vágta

neki a vizeknek. „Hit által keltek át a Veres-tengeren.” Mikor bele léptek még nem látták, hogy lesz a szabadulás. Mikor a félelmesen magas vízfalak közt lépdelték, még nem tudták, nem omlik-e össze fölöttük, mint összeomlott később, elseperve az egyiptomiakat! Csak mentek, áhitatos, megilletődött, szívdobogtató csöndben, vezette őket a hit, Istenre néző s az ő akaratát, döntését váró bizalom. És „átkeltek hit által a Veres-tengeren”.

Én sem tehetek mást. Csak mehetek félve és várva, hova vezet Isten. Ha akarja, egy pillanat és megsemmisülök. Ha akarja, egy perc alatt oda minden, amire az életemet tettem, a munka, az erő, az élet. Feltornyosuló vízfalai állnak körültem a kísértéseknek, nyomorúságnak, bűnnek, fájdalomnak. Ezek közé indulok minden reggel, ezek között fekszem le minden este. De még el tudtam indulni és meg tudtam érkezni, mindaddig, amíg egészen oda nem érek hozzá, a tulsó partra. Ebben hiszek, nem magamban, nem másban.

S amint a vizeken járok, valaki jár előttem, közeledik hozzám. S amint vágyó és örvendő szívem felismeri az Urat, kinyújtja a kezét és megölel és felemel, engem, a süllyedőt, a veszni indultat, a mélységek felé zuhanót: „kicsinyhitű, mért kélelkedel?”

I. L.

Prédikáció-vázlatok.

A Bárány menyegzője.

Jel. 19 : 6—9.

Vajjon milyen ajándékot hozhat kezében az advent? Bizonyosságot arról, hogy túl e világ ellenséges hangulatán, harci zaján, fojtott levegőjén győz és uralkodik az Úr, a mi Istenünk. Talán testvéreim a ti szívetekben is kihalt a remény a Krisztus ügye diadala felől, talán fületek is elveszté fogékonyságát, hogy meghallja az Ő dicsősége szavát. De ime, hajnal hasad, s mint morajló tömeg szava, mint a Niagara zúgása jut el szívedig az Ige vigasztalása. Uralkodik az Úr, a mi Istenünk a mindenható. Aleluja.

Pedig, ügye azt hitted, hogy ebben a veszte felé rohanó világban nincs is aminek, s nem is lehet örülni. Lásd, akik hitben járnak, akik bujdosók és vándorok e földön, boldogan örvendeznek Krisztus és Anyaszentegyháza zavartalan, meghitt egyességén. Minél gonoszabbak a napok, annál nagyobb a bizonyossága a Bárány menyegzőjének, s annál izzóbb a vágy, hogy a kívánt idő eljöjjön. A menyasszony elkészítette magát és várja vőlegényét. Most, most ezekben az időkben különösen kell várnia.

Az áldott beteljesedésnek zálogát bírja abban, hogy hófehér ruha adatott néki: Jézus érdeme. Szegénységét, elesettségét, gyenge voltát kárhoztatja e világ és annak fejedelme, de minden ellen megvéd a fehér gyolcsból való öltözk, a Krisztus váltsága. A szentek igazságos cselekedetei csak ráadás, gyümölcstermés.

De az a kérdés, hogy te testvérem hivatalos vagy-e a Bárány menyegzői vacsorájára, s van-e menyegzői ruhád? Nézd, advent van, a szent asztal is megterítve, vigasztalólag hívogat; hivatalos vagy te itt. Bízzál, az Úr elfogad. S ha bűneid megbánva, idvességes a vacsorálásod itt — ott is megismertetel.

Halld Istennek igaz, számodra megigazító beszédét; boldog, kit bevett kegyelmébe.

Jövel Uram Jézus.

Jel. 22 : 17.

Ha valaha volt, napjainkban igazán szükség van az advent áldott vigasztalására. Csodálatos, hogy mi mindlgy másutt keressük a kivezető utat. Világ szerint való reménységek és célkitűzések zászlóvivői vagyunk. Pedig minden gondunk, minden bajunk egyetlen megoldása: Krisztus. Várjuk a Krisztust!

Krisztus minden jólétéményében a Lélek tesz részessé. Gyöngé hitűnket felgerjeszti, hisszük, hogy velünk van, minket vigasztal, megszentel. Ez a Lélek így szól: Jövel. A lelkeket Ő választja ki a világból, s hívja el az üdvözültek seregébe. A Lélek áldott munkája az Anyaszentegyház. Minél nagyobb a Lélek ereje, minél jobban lobog az általa gerjesztett szent tűz, annál forróbb az óhaj: Jövel. Igazi imádságunkban a Lélek fohászkodik érettünk kimondhatatlan fohászkodással: Jövel. Testvérem, kell-e ennél nagyobb öröm, hogy a Lélek és a menyasszony miérettünk mondja: Jövel!

És aki hallja, ezt mondja: Jövel! Mindenki álljon be az óriási karba és könyörögjön a Krisztus eljövételéért. Ez embereknek az Isten országa kapui felé kell indulniok és akkor lesz advent. Vajjon nem terhel-e minket a langymelegség, nemtörődömség vádja az Isten országaért! S oh hányan vannak, akik szomjúhoznak. Akiket nem elégt ki ez a világ. Akik epesztő szomszárkat a világ kínálta bölcsességek és hamis tudományok pocsolájában akarják oltani, hogy utána szomjúságuk annál vadabban feltörjön. Hányan vannak, akik már semmit semmit sem akarnak, mindenbe beletörődtek és mindenről lemondtak. Testvérem, téged vár minden. Neked szól az Ige, téged nógat: akarnod kell, vágyakoznod kell az élet víze után. Itt buzog a Krisztusban, hogy benned örökreleltre buzgó kút fejévé legyen. Jöjj és vedd. Mindezt ingyen, hit által, kegyelemből.

Lelkűnkben elhallgat minden gond és fájdalom és feltör a boldog bizonyosság, valóság: Bizony hamar eljövök. Bizony, jövel Uram Jézus.

Kegyesség titka.

I. Tim. 3:14—16.

Mindent bírálat alá von a mai kritikus világ, így az Isten anyaszentegyházát is. Mit lát benne? Kegyes hagyományok ápolóját, népi megtarló erőt, ha ugyan nem elvetendő alkalmatlanságot. Adventi időben, Krisztus eljövételére várakozó időben, ezt tudnia kell az ő népének, de azt is, hogy mi a helyes álláspont az anyaszentegyházzal szemben.

Figyeld csak meg testvérem azt a gyöngéd, szeretetteljes hangot, melyen Pál apostol Timotheusnak ír. Mint jó családapa, aki minden támadást meg akar előzni, vagy legalább is idejében orvosolni. Nem csak Timotheusnak küldött alkalmi tanácsa ez az Ige, hanem mindnyájunknak szóló örök üzenet.

Az Isten háza nem a mi ú. n. vallásosságunk színhelye, hanem az élő Istennek egyháza. Ősi nevének ekklesia, a választott hívek serege, melyet Krisztus a világ kezdetétől a világ végezetéig toboroz Igéjével és Szentlelkével. Testvérem, figyelted-e meg magadon és vetted-e észre máson, hogy a mi vallásosságunkat mennyire szeretjük mi magunkhoz mérni és formálni. S mennyire elhalványult bennünk az Isten elválasztásán alapuló és az Ő akaratának boldogan engedelmeskedő magatartás.

Mi a kegyesség titka, Istenben való életűnk alapja, az igazság oszlopa és erőssége? Isten a Krisztusban megjelent testben. Értűnk.

Liturgia, de ez az egység nem az alkatrészek egyformaságában, hanem azoknak a református liturgiai elveknek érvényesítésében van, amelyek a református egyházak istentiszleteli rendtartását az egész világon vezetik. A zsinatnak tehát s az egyetemes egyháznak nem az a feladata, hogy a liturgikus formák egységére és egyformaságára törjön, hanem, hogy őrkdjék azok felett az elvek felett, amelyeket egyetlen liturgia se törhessen át, ha református akar maradni, s igyekezzék mutatni folyton arra, hogyan lehet a külső formákat a református hitvallás terén újjalikotni s ahhoz alkalmazni. Azért nem szabta meg soha zsinat a liturgi formáját, s azért van a törvényben az, hogy a zsinat az „istentisztelet alakjának és rendjének lényeges vonásokban” való megállapítására jogosult. Megállapíthatja tehát azt, hogy a bűnvallás, az Igéért való könyörgés stb. nélkülözhetetlen az istentiszteletben, hogy a búcsúztató bizonyos formában ellenkezik a református hitvallással. Két feladat van tehát itt. Az egyik, amely az egyháznak kötelessége, hogy a zsinat, mint az egyház törvényhozó és intézkedő testülete köteles állandóan leszögezni azokat az elveket és meghatározni azokat a lényeges vonásokat, amelyek a liturgia kérdésében a tiszta református felfogás alapján döntöek kell hogy legyenek. Itt a zsinatnak kötelessége őrkdni afelett, hogy a református hittel ellenkező szokások és gyakorlatok sem a tradícióra, sem az egyházközségek konzervatizmusára, sem egyéni szabadságra való hivatkozással be ne lopózzanak és meg ne gyökeresedhessenek. A másik feladat az egyházkerületeké, hogy a helyes és református szellemű és a sajátos egyházkerületi hagyományoknak a lehetőség szerint egyeztetett liturgiát a gyülekezetekben előkészítsék, az egyház tagjait arra neveljék, hogy azok szívesen fogadjanak olyan módosításokat, amelyek ebben az irányban létrejönnek, hogy megóvják a liturgia külső formáit az egyéni önkényről, a lelkipásztorok egyéni változtatásaitól, hanem tegyék azt gyülekezetivé, vagyis olyanná, amely belegyökereszik a gyülekezet hitébe s annak alapján helyezkedik el. Ha az egyház ezt a nevelő, építő munkát elmulasztja, akkor áll elő a jelen eset, hogy van egy megszabott liturgia, amelynek nem volt meg a lelki előkészítése, s amelyet a liturgusok tetszés szerint változtatnak és módosítanak.

A mostani zsinatnak feladatai közé tartoznék két dolog. Először az, hogy 1932 ben hozott határozatát megújítva, utasítsa az egyházkerületeket, hogy az elfogadott két formán kívül semmiféle variáns liturgiát ne engedjenek létrejönni, vagy ha létrejött, szüntessenek meg. A másik feladata a zsinatnak az, hogy ha már egyszer egy határozatot hozott ebben a dologban, vegye fel újra a kérdést és igyekezzék azt határozottabb református szempotok szerint megoldani. Akár úgy, hogy a theologiailag megfelelőbb és tisztább formát, az I. számú, erdélyi egyházkerület által előterjesztett formát egységesen fogadja el, vagy, ha ezt nem tehetné, tegyen lépéseket arra, hogy az egyházkerületekben a liturgia kérdésére való nevelő és a kérdéseket tisztázó megbeszélés és munka

továk folyják. De inkább ne foglalkozzék a dologgal és ne hozzon abban végleges határozatot, míntsen a teológiailag helytelen, hybrid-megoldású formát tegye kötelezővé az „egységesítés” téves jelszava alatt. Az ilyen törekvést az egyházkerületek el kell, hogy utasítsák, mint ami — előbbi fejtegetéseink alapján — nem is tartozik a zsinat hatáskörébe.

Az *énekeskönyv* kérdése a másik, ami a liturgiával összefügg. Az E. T. erre nézve azt mondja, hogy az énekeskönyv tárgyában való „intézkedés” a zsinat hatáskörébe tartozik. Mi ez az „intézkedés”? Ismeretes itt is az a törekvés, amely az egységes zsinati énekeskönyv létesítése és kiadása körül évtizedekig húzódott. Fellelleges felsorolni itt azokat az érveket, amelyek mellette s azokat a nehézségeket, amelyek a megoldás akadályai gyanánt felmerültek. Végeredményben azt mondhatjuk, hogy itt már, a mi egyházunkban a két egyházkerület önálló cselekvése az énekeskönyvei kiadásában annyira megállapodott, hogy egy egységes, zsinati énekeskönyv kiadásáról ezer és egy okból nem is lehet szó. Ez persze nem jelenti azt, hogy erre nem kell törekedni — mint ahogy a liturgia egységére is törekednünk kell, — de azt jelenti, hogy nem szabad erőszakos eszközökkel, csak a külső egységre tekintve és annak érdekében, keresztülterőszakolni. Ehelyett szükséges az, hogy az egyházkerületek, különösen az erdélyi egyházkerület már elavult és kicsinynek bizonyult énekeskönyvét, amelyet az egyes kiadások során benne megrögzött sajtóhibák és egyéb hiányosságok még jobban terhelnek, megújítsa. Gyakorlati módja ennek az lenne, hogy először is, az összes zsoltárokat az énekeskönyvbe be kell venni, mert lehetlenség olyan ref. énekeskönyv, amely a zsoltárokból csak 40-et tartalmaz. Másodszor, ki kell hagyni olyan énekeket — különösen a temetési énekek közül, — amelyek az Istenségjével ellenkeznek s a ref. hitvallásnak nem felelnek meg. Harmadszor, be kell venni, más gyűjteményekből, elsősorban a „Zengjen hálaének” c. énekeskönyvből olyanokat, amelyek vagy már át is mentek a köztudatba, vagy amelyek, mint régi magyar vagy más egyházak ref. énekei, méltók arra, hogy a mi hitünk kifejezésére felhasználtassanak. Ma, mikor a magyar népzene újból való felfedezése korát éljük, szükséges lenne azokat a magyar jellegű énekeket felkutatni és felhasználni, amelyek a nép lelkéből származtak s amelyeket, ha a ref. hitnek megfelelnek, vissza lehet juttatni oda. Ebben a tekintetben a zsinatnak feladata az egyházkerületek figyelmét erre felhívni.

Végül még egy kérdés van a liturgia kérdésével kapcsolatban, amit röviden érintenünk kell s ez a *nem ker. áttérők* ügye. A zsinati liturgiában ez a dolog nincs kielégítőleg rendezve. A kereszteleési szertartás, az előírás szerint a nem ker. vallásból hozzáánk áttérő és a kereszteleetlenül maradt felnőtt esetét egynek veszi. A kérdések között egyetlen egy sincs, amely határozottan utalna arra a különbségre, ami a ker. hit és nem ker. befogás között fennáll, inkább az unifikációsokra gondol a kérdés, akik mégis a

Krisztus tanításairól már értesülve vannak. Az áttérő konfirmációjának szabályozásában egyenesen a más ker. egyházból áttérőről beszél. Az erdélyi ágenda előírja ugyan, hogy az áttérő előkészítésére nagy gond fordítandó, de nem szabja meg az előkészítésnek sem anyagát, sem tartamát, sem módját, holott erre a Geleji kánonok már utal. (LVII. c.)

Ennek a hiányosságnak eddig is sok kárát láttuk. A legtöbb esetben a hozzánk térő egyén igen röviden és könnyedén ment keresztül azon a hídon, amely előbbi egyházából a mienkbe vezetett és igen sokszor úgy érezhette, hogy ez az átmenet nem nagyon nagy és nehéz. Ebből az a gondolat támadható, hogy hiszen itt súlyos különbségekről, hitvallásbeli, világnézeti, az élet-normában és erkölcsi minőségben való változásról nem sok szó van, inkább az adófizetésről s egyéb ilyen dolgokról. A nem ker. egyházból áttérőt nem kérdeztük meg afelől, hogy hiszi-e igazán, hogy Krisztus a megígért Messiás, akarja-e magát, a holt cselekedetekből való megigazulás alapjai lerakása helyett az ő megváltó kegyelmére bízni, sőt magában a beszédben kiemeltük azt, hogy tulajdonképpen minden vallásban megvan az örök Istenben való hit. Az előkészítés még kevésbé volt rendezve, úgy, hogy az áttérő tulajdonképpen szinte minden előkészület nélkül léphetett át hozzánk. Nincs szabályozva az sem, hogy az unitárius áttérőt, akit esetleg nem a Szentháromság egy igaz Isten nevére kereszteltek, újra kell keresztelni s hogy megfelelő lelki előkészítéssel, a hitvallás megismertetésével, egyházunk életébe való beiktatással kell az áttérőt átvenni. Ez is egyházunknak az ige hirdetése terén való hiányosságát és erőtlenségét mutatja.

Szabályoznia kell tehát a zsinatnak általában az áttérések kérdését. Az állami törvény megszabja, hogyan léphet valaki be az egyházunkba, de arra semmiféle törvény nem kötelez, hogy az illetőt azonnal teljes jogú tagnak kell elismernünk. Arra az álláspontra, hogy lárt kaput nyissunk mindenki előtt, bármilyen alacsony okból is akar hozzánk jönni, nem helyezkedhetünk, de azt is valani kell, hogy az egyház azokat, akiket átvett, bár a lelkek vizsgálata módja nincs, a maga hitében nevelni és védelmezni köteles s aki az egyházhoz tartozik, mint annak tagja, ahoz a testvéri közösséghez tartozik, ahol nincs személyválogatás s ahol a tagok egyek kell, hogy legyenek Krisztusban.

Az egyház anyagi kérdései.

VII.

Azok közé a problémák közé, amelyek egyházunk előtt ma fenyegetően állanak, tartoznak az egyház anyagi helyzetének, vagyonának és jövedelmeinek kérdései is. Erről a kérdésről a romániai ref. egyház elmúlt zsinata nem is folytatott tárgyalásokat, sőt egyházi sajtónkban sem történt, sem akkor, sem most részletesebb és alaposabb előkészítés. Pedig ezek is olyan súlyos kérdések,

amelyek megvitatása és helyes szempontból való meglátása elodázhatatlan. Az egyházi tisztviselők javadalma kérdése, a lelkészi, tanári, tanítói fizetések, szoros kapcsolatban vannak az egyház életével, mert a bizonytalan helyzetben levő, nélkülözésnek kitett tisztviselőktől egyetlen egyház sem várhat olyan munkát, amilyenre valóban szüksége van. Az egyház intézményeinek fenntartása s olyan fenntartása, hogy azok feladatuknak megfeleljenek, lehetetlenség a kérdések rendezése nélkül, sőt, a jelenleg fennálló intézmények mellett szükségünk van még sok új intézményre, sürget és követel sok új feladat, amik létesítéséhez és megoldásához pénzre van az egyháznak szüksége. Az egyházközségek és intézmények anyagi helyzete sok helyen megingott, jövedelmezésre szolgáló eszközeikről kénytelenek lemondani, szeretetintézményekül felállított, vagy ilyen munkára hivatott intézmények nem tudják e feladatokat teljesíteni, mert hiányzik az az anyagi eszköz, amivel saját fenntartásuk mellett képesek legyenek még szeretetszolgálatot is végezni. Ismeretes, hogy sok gyülekezet küzd az évente fennálló, sőt sok helyt évente fokozódó egyházi adóhátralékokkal, amelyek megbénítják a munkáját, nemhogy megengednék neki azt, ami pedig feladata, hogy újabb és újabb módokon, modernebb eszközökkel, célravezetőbb dolgok igénybevételével próbálja Isten Igéjét az egyház tagjaihoz eljuttatni. Az egyházi vagyon, az egyház anyagi kérdései felfogására, az egyházi vagyon megszerzése és felhasználása kérdésére nézve elmaradt, sok tekintetben téves, evangéliumellenes gondolkozást helyrehozni, az egyház anyagi helyzete rendezésére a szükséges lépéseket megtenni, egyházunk tagjait az áldozatkészségre ránevelni, az állandó másra támaszkodás helyett saját erőink növelésére és felhasználására térni, ez ebben a tekintetben az egyház mai feladata és a zsinaté pedig az, hogy megfelelő előkészítés után próbálja megtenni azokat a lépéseket, amelyek nélkülözhetetlenek. De itt is látszik az, amit eddig minden kérdésnél láttunk, hogy a lelki előkészítés nélkül semmiféle határozat sem ér semmit.

A református egyház anyagi javai eredetükben kegyes adományozók és az egyház tagjainak hozzájárulásából keletkeznek tulajdonképpen. Sohasem szolgáltak hatalmi, politikai vagy más, világi célt, mindig arra valók voltak, hogy az egyháznak Isten Igéjét hirdető és keresztyén nevelő munkáját segítsék elő, ehhez adják meg a külső feltételeket. Az egyházi vagyon meglátására nézve világos utasítást ad a Biblia alapján a II. Helvét Hitvallás. Ez azt mondja, hogy az egyháznak szüksége van anyagi javakra, abból a célból, hogy feladatának megfelelhessen, tehát az egyház anyagi javai célja: „az iskolákban, szent gyülekezetekben a tanításnak, meg a közönséges istentiszteleteknek és szertartásoknak, nemkülönbén a szent épületeknek fenntartása, továbbá a tanítóknak, tanulóknak, szolgálóknak minden szükséges dologgal való ellátása és főképpen a szegények segítése“. (II. Helv. Hitv. XXVIII fj.) Az egyház anyagi javai tehát Isten szolgálatára vannak s ezt a

célt, úgy azok megszerzésében, mint kezelésében és felhasználásában nem szabad szem elől tévesztünk. Mikor Jézus azt mondja: „ingyen vetléték, ingyen adjátok“, ez azt jelenti, hogy amire az egyház „ingyen“ (az eredeti feljegyzés szerint) „ajándékul“ kapta és kegyelmet, úgy ő is egész életét és minden javait, amelyeket Isten e kegyelem hirdetésére neki adott, erre a célra kell, hogy használja s azt, mint Isten reábizott eszközét kell tekintenie. Az egyházi vagyon megszerzésében az egyháznak óvakodnia kell minden olyan eljárásról, amelyet, még ha a világi felfogás nem is talál benne hibáztatni valót, de Isten Igéje vagy egyenesen eltűnt, vagy Isten Igéje szerint az nem egyeztethető össze a vagyon szerzése keresztyéni módjaival. Így nem szerezhet az egyház vagyont, vagy nem gyarapíthatja azt nyerészkedés, uzsoráskodás, mások szorult gazdasági helyzete kihasználása, szerencsejáték, az emberi hiúságokra való támaszkodás, táncmulatság stb. útján, vagy, ha szerez, tudnia kell, hogy ez a vagyon Isten előtt utálatos és Isten céljait elő nem mozdítja, azon áldás nem lesz. Az egyház világi javakat csak a következő módokon szerezhet, vagy gyarapíthat: először is saját tagjainak az egyház céljához, vagyis Isten ügye szolgálatához való rendszeres hozzájárulása; másodszor olyan adományok elfogadása, amelyek erre a célra szolgálnak s amely adományt valaki az egyháznak Isten ügye iránti szeretetből felajánl; harmadszor az egyház meglévő anyagi javaival való hűséges és Isten akarata szerinti gazdálkodás, végül: az egyház tagjai által végzett olyan munkaszolgáltatások, amelyekkel az egyháztagok nem pénzértékben, hanem munkájuk értékével szolgálnak Istennek.

Ha azt nézzük, mire kell felhasználni az egyház javait, a következőket látjuk. Az egyház vagyona arra való, hogy azzal, mint eszközzel, az egyház Isten igéje hirdetését szóban, írásban, cselekedetben, minél jobban és tágabb körben végezhesse. Először arra való tehát, hogy gondoskodjunk az istentisztelet helyéről (templom, iskola, imaház létesítése) s azokról, akik az Igét, mint lelkipásztorok, tanárok, tanítók, hirdetik, hogy ezek, nem fényűzésben és világi nagyizolásban, de tisztességes és gondnélküli megélhetésben szentelhessek magukat feladatuknak. A másik rendelkezése az egyház javainak az Ige szolgálata külső eszközeinek biztosítása, hogy az Ige minél több lélekhez jusson el. Azután a szeretetmunka, szegények, betegek, elhagyottak gondja felvétele, végül, az egyház kormányzása és igazgatása költségei. Ezek nem értékrendben vannak felsorolva, hanem ezek közül mindegyik egyformán képezi az egyház javai rendeltetését.

Ha a jelenlegi helyzetet nézzük, azt látjuk, hogy a gyakorlatban ezek az előírások nem érvényesülnek. Az egyháznak az Ige szolgálatára irányuló feladata nem uralkodik az egyházi vagyonról szóló felfogásban. A legtöbb gyülekezetben uralkodó az a gondolat, hogy az egyháztagokat minél kevésbé kell megterhelni s maguk az egyháztagok, különböző, alapos és nem alapos okokkal, igyekeznek vagy kibújni az egyház terhei hordozása alól, vagy

egyenesen nem teljesítik erre irányuló kötelezettségeiket. Az egyházi adótartozások sok egyházközségben óriásira rugnak s valósággal megbénítják az egyház életét. Az egyházközségek nem a hívek hozzájárulására építik anyagi életüket, hanem az egyházkerület, vagy az állam részéről várják a segítséget, vagy meglévő birtokaik, vagyonuk erejében reménykednek. Mivel pedig az eddigi gyakorlat az volt — és ez is felel meg a református felfogásnak —, hogy az egyházközségek, amelyek jogilag az egész egyház alapját képezik, legyenek anyagiilag erősek s ne az egyházkerület, vagy az egyetemes egyház, aminthogy az egyetemes egyháznak és egyházkerületeknek nincs is számottevő vagyona, az egyházközségek pauperizálódása tulajdonképpen az egész egyház anyagi helyzetét teszi katasztrófálissá. Azok az alkalmak, amelyeket Isten az utóbbi időben nyújtott és mutatott az ő Igéje szolgálatára az egyháznak, kapuk, amelyeket megnyitott, feladatok, amelyeket elének állított, elmúlnak és becsapódnak előttünk, csak azért, mert azt a lelket, amely megérezte e feladatok nagyságát és kötelező erejét, nem tudjuk érvényesíteni az egyház anyagi életében s bár a szavak szerint az egyház missziói munkáit nagyrabecsüljük és értékeljük, nem tudunk gondoskodni azokról az anyagi eszközökről, amelyekkel ez a missziói munka végezhető volna. Ami azt mutatja, hogy ez a nevezetes és sokszor emlegetett missziói lélek is csak részben él s a missziói munka is csak kedvtöltés, kegyes szórakozás, de nem Istennek való szolgálat, mert ha nem az volna, akkor a pénzünkkel is akarnánk szolgálni, nemcsak a szájunkkal. A leg-sürgősebb és legfontosabb feladatok egyike tehát az, hogy az egyház anyagi javaira vonatkozó helyes, evangéliumi, theológiai felfogást helyreállítsuk és érvényesítsük.

Révész Imre: Vélemény a magyar protestáns egyházalkotmány fő pontjai felett c. füzetében foglalkozik már 1857 ben az egyházi adózás kérdésével s rakja le alapjait a későbbi egyházi adórendszernek. Az 1881-iki zsinaton jön létre az az intézmény, a ref. egyházi közalap, amely nemcsak szervezeténél és eredményeinél fogva, de az egész elgondolás miatt is, a református evangéliumi felfogás egyik áldott megnyilvánulása lett volna, ha úgy marad, ahogy elgondolták. Ez mutatta meg tényekben, az újabb korban először, hogy az egyház tagjai kényszer és erőszak nélkül, tisztán Isten ügyének való szolgálat lelke indításából hogyan járulhatnak hozzá az egyház legelőbb szükségéhez. Ma az egyházi adózás kérdésében azzal a nehézséggel állunk szemben, hogy az egyház napi szükségeire kivetelt adók helyett szívesebben fizetnek az egyháztagok olyan célokra, amelyeket világosan látnak s amelyek fontosságát beláttatják velük. Sokan azt hiszik, hogy az egyházi adók azért nem folynak be, mert az egyház egyéb szükségeire vonják el attól a pénzt, ez azonban súlyos tévedés. Az egyházi adó hátralékos befizetésének oka egyszerűen az, hogy az egyház tagjai azokat a szükségleteket, amelyekre az adó szolgál, nem látják világosan. Há élesen és határozottan meg lehetne mutatni ne-

kik azt, hogy az egyházi adó Isten ügyét szolgálja, ha látnák az e téren felmerülő szükségeket, ha hozzászoktatnánk őket és ránevelnénk, hogy az egyház ilyen kérdései iránt is érdeklődjenek s hogy a néhanapján való, ünnepi adományok — amilyenekkel a legtöbb helyen szívesen rukkolnak ki a nyilvános felolvasás vagy márványtáblán való megörökítés reményében — nem pótolhatják az egyház állandó és bőséges támogatását, ha az egyháztagok a saját egyházközségük munkájában részt vennének, annak ügyeit előttük ismertetnék, mint a saját ügyüket, akkor az egyházi adó kérdése nem volna olyan nehéz és megoldhatatlan kérdés. Két mód van egyházi adó kérdése rendezésére. Egyik kényelmesebb látszólag, de a mi egyházunk szellemével ellenkező. Ez az, hogy az egyház kiveti az adót s behajtja, vagy behajtatja, nem törődve vele, szívesen vagy fogcsikorgatva fizetik-e s mit gondolnak miatta az egyházzal. A másik, ami a nehezebb, emberileg bizonytalanabb, de az Isten Igéjének megfelel: a lelki út, az, amivel az első keresztyének jártak el s ami abban áll, hogy az egyház a tagjai elé állítja szüntelen azt az ügyet, amelyet szolgál s amely az egyház tagjaira van bízva. Ehez az kell, hogy az egyház tudjon hinni abban, hogy Isten kirendeli az anyagi eszközöket arra, amit ő el akar végeztetni, hogy Isten fel tudja indítani a lelkeket az áldozatra és szolgálatra, hogy az egyháznak nem a fedezethez kell mérni a szükségleteket, hanem megtudni, mit akar Isten vele elvégeztetni és megmutatni, hogy ehez mire van szükség. Az utóbbi évtizedekben sok áldott figyelmeztetést kapott már erre egyházunk. Negatív figyelmeztetést is, mikor nem jutott a hívők adományaiból olyanra, amire kellett volna, amivel azt mutatta meg Isten, hogy nem elég erős a hitünk, hogy meglássák egyházunk tagjai a szükségeket. De kaptunk pozitív figyelmeztetést is, amikor Isten többet adott és mutatott, mint reméltük volna. Szeretetintézményeket tartunk fenn, igazán csak kegyelemből, annyiból, amennyivel, ha előre tudjuk, nem fogunk hozzá. Munkái vannak az egyháznak, amelyekkel Isten Igéjét hirdeti a gyermekeknek, ifjúságnak, felnőtteknek, amelyek alig kerülnek valamibe, külmisziói és regáti munkánk van, amelyet a kegyelemben hívő lelkek tartanak. Mindezekért maga az egyház sokkal kevesebbet tett és fektetett be anyagilag, mint amennyit lélekben nyert. Mert nem a pénz, hanem a hit munkája volt.

Ez a lelki út pedig, amellyel egyházunk anyagi életét is megújíthatja Isten, a sáfárság gondolatának és felelősségének az egész egyházi életbe való komoly bevétele. Nem rendeletekkel, nem törvényalkotással, hanem az Ige hirdetésével. Nem azt jelenti ez, hogy a sáfárság gondolatát anyagi eszköznek nézhejük s valami olyan varázsszernek, ami azonnali megoldást hoz. A sáfárság, vagyis annak elismerése, hogy egész életemmel, minden testi és lelki javaimmal Istennek tartozom a kegyelemért való háládatosságból, nem a pénz kérdése, hanem az egész életé. De az, aki egész életét Istennek adja, nem fog-e örömmel és kész szívvel

szolgálni a maga anyagi javaival is Isten országának és ügyének? Nem fogja-e szívesen odaadni jövedelme 10 százalékát, mint jelképét hűségese áldozatának, az egyházban folyó munkára. Ismét hangsúlyozni kell, hogy ez nem valami szektás, vagy öszövétségi tizedmozgalom. Hogy hiába indítanánk akciót arra, hogy mindenki jövedelme tizedét az egyháznak adja s hiába járna ez teljes sikerrel, nem lenne hasznára az ügynek, mert hiányoznék belőle a lélek, amely a pénz mögött áll. Hogy az egyház anyagi életét nem több pénzzel, hanem igazibb lélekkel lehet megoldani és orvosolni. De éppen ez mutatja is, hogy az egyház életének minden vonatkozása lelki alapokon nyugszik és azon, hogyan adja magát az egyes lélek, az egyes gyülekezet át Istennek. Minden törvény és rendelkezés hiábavaló, ha ez nem történik meg, mert akkor csak folytatódik a bujkálás, a vonakodás, az elkeseredés, az egyházi adókért való kitérés s növekszik a baj. Azért az egyház anyagi élete kérdései rendezésére is elsősorban fontos a sáfárság gondolatának hirdetése, a kötelezettségre való rámutatás az egyház élete egész vonalán. Lehet, hogy magában az egyházi törvényalkotásban nem lehet olyan változtatásokat hozni, amelyek ezen az alapon az egyház anyagi életére nézve új berendezkedést hoznának magukkal, de az egyes egyházközségek anyagi élete kezelésében lehet is és kell is s az egyház szükségai megállapításánál, az egyházi terhek kivételénél, azoknak a gyülekezet köztiudatába való bevitelénél, az egyházi tartozások felhajtásánál, az egyház jövedelmei növelése módjainál, az egyházi javak kezelésénél lehet és kell ezt a szempontot, a sáfárság szempontját érvényesíteni és ezzel az egész ügyet, tisztán anyagi és gazdasági ügyből lelki ügygé, Isten szolgálata ügyévé tenni. És így ez az ügy, az egyház anyagi élete ügye ki fog hatni az egyház lelki megerősödésére és megújulására is.

I. L.

(Folytatjuk.)

Georg Koepgen: A szó hatalma.

*Fordította: Endrefalvi Ottó. Budapest 1939. Szent István-Társulat kiadása.
154 oldal.*

A könyv, amelyet ez a cikk ismertet, egyik legújabb *római katolikus homilétika*. Éppen azért érdemes vele foglalkozni, mert azt lehet belőle megismerni, hogy miképpen gondolkodik a mai római katolikus egyház modern mozgalma: az Actio catolica az igehirdetés alapelveiről, gyülekezeti szerepéről és felépítéséről. A könyv a róm. kath. kispapoknak, a kezdő igehirdetőknek szól, de az egész művelt közönség tájékoztatására is igen alkalmas.

I.

„Minden kornak megvan a maga prédikációs stílusa, amely hozzátartozik a *korhoz*“, vallja műve előszavában az író. A prédikáció reformjának kérdése nem lényegbeli és gyökérvkérdés, mivel az igehirdetés döntő alapjait a régi homilétikák már lefektették, ami kérdésünk: miképpen kell ezeket az alapelveket a kor szükségéhez, kifejező eszközeihez alkalmaznunk?

E kis homilétika első fejezete a *hallgatóságról* szól. A prédikációnak a hallgatóság teljes ismeretén kell felépülnie. Sikere érdekében a hallgatóság tudatos és tudatalatti világát éppenúgy figyelembe kell venni, mint a hangulatát és a korszellemet. Különösen attól kell óvakodni, hogy a magunk gyülekezetéről alkotott képet erőszakoljuk rá hallgatóságunkra. A beszéd tartalmi felépítésében se a magam felfogása, dogmatikai meggyőződése vezessen, hogy azt akarjam a hallgatóságra rákényszeríteni, mivel a hallgatóság nem úgy gondolkodik, mint a szónok. Sokkal inkább magának a hallgatóságnak elrejtett igaz meggyőződését kell a beszédünk által felszínre hozni. A beszédnek azonban legyen egyetlen olyan kiélezett gondolata, amellyel behatolhatunk a hallgatók lelkébe és mindazt, ami abban van, mozgásba tudunk hozni. Nem a szintetikus elmék, hanem az egyes kérdéseket szent egyoldalúsággal képviselni tudók az igazi szónokok. A hallgatóság szellemi műveltségének, gondolati és képanyagának felhasználásával kell prédikálni, „legyen merszünk a jótékony népiességhez.“ A szónoknak meg kell őriznie gyermekedtségét, mert a hallgatóság a maga közösségi formájában a gyermekies lelkülethez áll legközelebb. „Amit szeretnék, azt leginkább az *antropomorfizmusokhoz* való *bátorságnak*“

lehetne nevezni.“ Az egyházi szónok legyen mélyen emberré, mert Isten is emberré lett, amikor önmagát kinyilatkoztatta.

A hallgatóság természetéből következő homilétikai parancsok ismertetése után a II. fejezet a szónok belső felépítettségének törvényeit ismerteti. A szónok örökös gondban legyen hallgatósága lelke fölül. Ez a gond készítse arra, hogy beszédét pontosan és gondosan írásban készítse el. Azt ajánlja, hogy az egészen kezdő szónokok minden segítség nélkül, teljesen önállóan készüljenek a beszédre, hogy így saját magukat minél inkább megtalálják. Minden beszéd tiika a szónok *koncentráció* képességében van, erre pedig csak önálló szellemi munkával lehet eljutni. Az írás gyakorlása a legjobb út a mély és tiszta koncentráció képesség el-sajátítására. „A szónok *nem próféta*.“ Beszédük nem új kinyilatkozást hoz, hanem az egyszer kinyilatkoztatott Igét hirdeti. „A szentírás minden szavát lehetőleg alaposan magyarázzuk meg, de soha semmit bele ne magyarázzunk.“ Beszédünkben semmi olyat ne követeljünk, amit magunk nem teszünk meg. A tettek és szavak teljes összhangjára kell törekedni. Minden feddéstől óvakodni kell. Objektív, pozitív, általános vonatkozásaiban kell a nagy parancsokat a hallgatók elé állítani. — Az elragadó szónok: rossz szónok, mert pillanatnyi hatásra dolgozik, magamagát és nem az örök mondanivalót állítja hallgatói elé. A szent beszéd éles ellentétben áll a politikai beszéddel, vagy irodalmi előadással. A *példák* használatával kapcsolatban a következő tételt állítja fel: „minél kevesebb a párbeszéd példáinkban, minél több cselekmény van bennük és minél közelebb állanak a hallgatóság egyéni körülményeihez, annál mélyebben hatnak képzeletére“. A hasonlatok ereje az egyszerűségben és a könnyű elképzelésben van. Ismét hangsúlyozza az *antropomorfizmus* érvényesítését; az igehirdető a teologussal ellentétben arra igyekszik, hogy mindent tárgyyszerűen fogjon fel és elevenítsen fel. A római egyház oly szilárd Isten szentséges valóságának felfogásában és tiszteletében, hogy a szentbeszédben nyugodtan elmehet az antropomorfizmus lehető legmesszebbi határáig. A szónoknak egész valóját bele kell vinnie mondanivalóiba.

A *prédikáció stílusáról* szóló III. fejezet mindennek előtt azt hangsúlyozza, hogy a szónoknak nagyon gondos *stílusnak* kell lennie. Tisztelet adassék a szó méltóságának. Alaposan meg kell vizsgálni a szavak kiszámítható hatását, értékét a lelkek előtt. Harcolni kell a *közhelyek* ellen. Az általános igazságokat egyéni átélésben kell a hallgatóság elé vinni. Így szabadulunk meg attól, hogy beszédünkben az örök igazságok ne váljanak közhelyekké. Minden *nemzetnek* megvan a maga sajátos prédikáció-stílusa. Ennek mai művelését a történelmi gyökök komoly figyelembevételével kell végezni.

A „*Mélyégsz pszichológia*“ címet viselő IV. fejezet valójában a *tudatalatti* pszichológiájának római katolikus átirását és a szentbeszéd területén való alkalmazását adja. A szónoknak a szellemi

és erkölcsi *értékek* mellett komolyan kell számolnia azzal, hogy van *ösztöni* élet. Ez az ösztöni élet tölti ki a lélek tudatalatti mélységeit. A nemi- és életösztön valóságos meghatározója az ember életének, ezekkel tehát számolni kell. E két valósággal komolyan számoló mélységpszichológia élesen más, mint a freudi pszichoanalízis, mert az embert nem kizárólagosan ösztöni mivoltában mutatja, hanem egyuttal szellem-erkölcsi valójában is és hisz abban, hogy a szellemen át az ösztön befolyásolható. Másfelől azonban különösen az ifjúságnál, vagy egyes kirívó bűnök elkövetőjénél a hetedik parancsolatot hamarabb kell magyarázni, mint az elsőt.

A könyv *Evangéliumi prédikáció* című V. fejezele mindennek előtt azt emeli ki, hogy az igazi beszéd evangéliumi és nem *bibliai*. A Bibliában adott evangéliumot „életközelségbe kell hoznunk, korunk szemüvegén át kell néznünk, a jelenbe kell beleállítanunk”. De másfelől az evangéliumi beszéd nem *skolasztikus* beszéd. Az allegorikus magyarázat helyett a tömörlítő és erőteljes *szimbolikus* magyarázatot kell érvényesíteni. A szavakon túl az evangélium szellemét kell a prédikációban megtestesíteni. Az evangélium *vezető gondolatait* a következőkben foglalja össze: az idők teljessége, Szeniháromság, Megtestesülés, hit, szabadság, követés, örök élet, királyság, az eljövendő ország. Ezek azok a főgondolatok, amelyek az evangéliumi beszéd főtartó oszlopait képezik.

A *cselekedetek felé* című utolsó előtti fejezet nagyon hangsúlyozza a követelményt, hogy minden igazi beszéd konkrét cselekedet elvégzésére szólítja fel a hallgatókat s a felszólításon túl el kell jutnia arra, hogy a cselekvésre el is indítsa a hallgatókat. „Az a kicsinyke út, mely a *beleegyezés* és *megvalósítás* között van, tulajdonképpen a legfontosabb: ez a hatásos prédikálás titkának veleje.” A hallgatóságot azzal lehet a helyes cselekedetre legjobban rábírní, ha nem rendkívüli, hanem egyszerű, magától értelődő, határozott cselekedetekre szólítjuk fel. Ebben a fejezetben tér rá arra a kérdésre, hogy *miről prédikáljunk*? Nemcsak nagy dolgokról, hanem elfelejtett apróságokról is, „majdnem úgy vagyunk, mint egy jól vezetett háztartásban; az ügyes háziasszony érti a módját, hogy kevésből is kijöjjön és mindenféle maradékot és hulladékot is felhasználjon”. A tartalmi kérdés lehetetlenül rövid tárgyalása után néhány formai elvet közöl még: 1. „Életimpulzusok csak egyszerű összefüggésekből jönnek létre.” 2. „Ne állítsuk hallgatóinkat állandóan választak elé.” 3. „Hagyjuk a mondottakat hallgatóink lelkében továbbcsengeni, ahogy a megütött harang soká zeng.” 4. „Ne féljünk attól, hogy nem merítettük ki témánkat.” 5. A termékeny pillanatot fel kell használni. 6. „Egyéni lelkesedés az általunk képviselt igazságokért.”

Az *Eredmények és alkalmazások* c. finálé újabb 19 pontban foglalja össze azokat a módokat, amelyeknek öntudatos alkalmazásával a beszéd lelkek feletti hatalommá lesz. (Ilyen szabályok például: keltsd fel hallgatóságot érdeklődését, keresd ki a hallgatóság

sebezhető pontját, kelts napsugaras motivumokat, tárgyilagos polemizálás, konkrét célkitűzés, az utolsó előtti dolgok, számoljunk az elemi ösztönökkel, ne hagyjunk irtó a lélekben, óvd meg eredetiségedet, földi motivumokat alkalmazz, érzék a nűanszok iránt.) A jó beszéd végső célja: „*hatalom a lelkek felett*“. Ez több mint az *épülés*, amit a protestáns és több mint a *térítés*, amit a metódizmus keres. Ez az uralom az Ige, a Lélek, a kegyelem uralma a lélek fölött. Ha a szónok Krisztusért jár követségben, akkor nemcsak beszédének, hanem a szónoknak is hatalma van.

II.

Fentebbi meglehetősen bő, de a könyvet magát eléggé feltáró ismertetésemben két problémára nem tértem ki. Egyik a *prédikáció és mise kapcsolata*, a másik a *protestáns igehirdetés bírálat*a. E két kérdéssel itt külön is foglalkozom, mielőtt néhány kritikai megjegyzést fűznék e könyvhöz.

A *prédikáció és liturgia* viszonyáról mindenek előtt azt állapítja meg, hogy a prédikációt Krisztus hamarabb rendelte, mint a liturgiát (mise). A liturgia megújításáról a prédikáció megújulása nélkül szó sem lehet, mivel a prédikáció szerves része a liturgiának. A szószerket nem szabad az oltár helyébe tenni, hanem e kettőnek két különböző módon, de egymással szerves belső kapcsolatban kell Krisztust szolgálnia és szolgáltatnia. A prédikáció tehát nem lehet az oltárnak alája rendelve. „Még a szentség is helyet kell adjon a szabad szónak.“ „Ha a liturgia csillogó selyemben és brokátban állítja is eléink Krisztust, a szentbeszéd szellemi köntöse a zseniális egyszerűség.“

A *protestáns igehirdetéssel* kapcsolatban a következő megjegyzései vannak. Luther óriási hatásának az a titka, hogy a kegyelemből való megigazulást mint „nagyszerű monotomiát“ állandóan és kizárólagosan hangoztatta. Nagyon óvja hallgatóit az elvont biblicizmustól és dogmatizmustól, ami a protestánsoknál Barth dialektikai iskolája nyomán dívik.

A protestánsoknál „egyedül az Isten Igéje irányadó, de a szavak száraz filológiai értelmezésében. Mindent légüres térbe helyeznek, honnan hiányzik az éltető levegő. Jégverem-homilétikának lehetne nevezni. Hála Istennek, mi nem állunk ilyen rosszul, de okkal-móddal a mi fiatalabb szónokainkat is óvnunk kellene a túlhajtott pneumától, mely a szellemet összetéveszti az elvontsággal“. A protestáns prédikáció „elsősorban bibliai beállítottságú és csak másodsorban evangéliumi“. „A bibliai prédikáció szoros formális kapcsolatot keres a Biblia szó szerinti értelmével, kenetes pátozzsal adja elő és épületes kitérésekkel körüli mondanivalóit“. Nem hiszi, hogy az olyan prédikáció maradandó nyomokat hagyyna. (Ezt mi sem hisszük!) Azok az általános bírálatok, melyek a prédikáció hamis pátozzát illetik, sokkal inkább találhatnak a protestáns,

mint a római katolikus prédikációra. Határozottan elítéli, hogy a protestáns prédikáció az építésben, a methodista pedig a térítésben látja a maga feladatát.

III.

Az író maga bejelenti, hogy könyvében nem ad rendszeres homilétikát, csupán a tárgykör alapvető kérdéseit öleli fel kisebb előadások kíséretében. Ha nincs is a műnek egységes koncepciója, s ennek következtében egyik fejezetben pontosan az ellenkezőjét állítja annak, amit megelőzőleg javasolt, mégis van a műnek egy nagyon határozott nézőpontja: nem az Ige, hanem az *ember felől* próbálja a homilétikai kérdéseket megközelíteni. Nem az a nagy kérdése, hogy mi az igehirdetés csodája, amely által Krisztus emberi beszéden át újra testet ölt a gyülekezetben, hanem sokkal inkább az, hogy a hallgatóság, a szónok, a stílus, a pszichológia, a rábírás emberi tényei milyen útmutatást adnak arranézve, hogy *hatásos* vallásos beszédet tarthassunk. Hogy mennyire ezen a felfogáson van, mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a „*mit prédikálunk*” kérdéséről alig pár lapnyi terjedelemben beszél, viszont könyve a „*hogyan*” kérdését egészen utolsó részletekig tárgyalja. A hogyan kérdését azonban a „*mit*” kérdésétől függetlenül tisztán külső és formális szempontból vizsgálja. E mű tehát alapján alól felfordított református homilétika, mutatja, hogy miképpen nem szabad református felfogás szerint homilétikát írni.

A könyv több formális utasításának és figyelmeztetésének azonban a református igehirdetők is hasznát vehetik. Minden szabály felhasználható, amely segít abban, hogy igehirdetésünk központjába valóban Isten Igéje kerüljön. Különösen a hallgatóságról, az igehirdetés stílusáról adott tanácsok között lehet sok megszívlelendőt találni.

Újszerűnek találjuk a *beszéd és mise viszonyáról* szóló felfogását, az igehirdetés liturgiális jelentőségének kiemelését.

Egészen hibás a könyv *protestáns igehirdetésről* alkotott felfogása. Sajnos, a protestáns igehirdetést nem a maga igazi lényegében fogja fel, hanem hibás túlzásaiban. Különösen bántó az a beállítása, hogy a római katolikus evangéliumi beszéddel szemben a mi prédikációnk bibliai: lényegében csak szómagyarázás vagy üres pátoasz. Megbírálja a protestáns igehirdetést anélkül, hogy a maga valójában ismerné a protestáns homilétikát és igehirdetési alkotásokat. Teljesen félreérti Barth theológiáját és az annak nyomán kialakult új igehirdetést. A protestáns olvasók előtt nem kell igazolni, hogy az új reformátori homilétika nem „*jégverem-homilétika*”.

Nekünk mindenesetre jó egy ilyen homilétikát alaposan megismerni, mivel világosan elénk állítja azokat a kísértéseket, amelyekről óvakodnunk kell. Aki a homilétikában és igehirdetésben letér az Ige alapjáról, annak ez a homilétika nagyon tetszetős lehet.

Nálunk is sokan vannak, akiknek nincs magasabb igényük a homilétikával szemben, mint amilyen igényeket ez a könyv fejez ki.

Koepgen könyve izléses kiállításban, tetszetős formában, aránylag könnyed stílusban vezet végig az igehirdetés kérdésein. Indítást ad arra, hogy egyszer valaki a mi művelt közönségünk számára is írja meg a református homilétika alapkérdéseit ilyen formában és kiadásban.

Ldszló Dezső.

Tanulmányútam Schweizban.

A theologiai hallgatók tanulmányozása teljesen szabad. Ez azt jelenti egyik oldalon, hogy azokat a professzorokat hallgatják, akiket akarnak és heti két óraszámot túl annyi órát vesznek ki, ahogyan legjobban gondolják beoszthatónak idejüket. Másrészt pedig szabad a tanulmányozás, mert vizsgázni nem kötelesek, csak a 2-ik év végén, illetve 4 szemeszter hallgatása után kötelesek tenni az összeoglaló vizsgát, a propaedeuticum-ot, mely a mi alapvizsgáknak felel meg körülbelül. Ebben még nincs kimondott theologiai anyag. Legkevesebb 4 szemeszter után tehető le tehát ez a vizsga, de kitölthető tovább is. Legkevesebb 7 szemeszter után tehető le a végvizsga, de ennek 7 szemeszteren túli letétele teljesen a hallgató belátására van bízva. Ismertem olyan theologiai hallgatót, aki az idei második szemeszterben már 11-ik szemeszterét végezte. Ez a két kötelező vizsga van az egész theologiai egyetemi képzés alatt, melynek természetesen megvan a hivatalosan előírt anyaga. Hogy a hallgató milyen kurzusok látogatása és a minimálisan előírt tanulmányozási időn túl mennyi idő alatt készül fel ezekre a vizsgákra, az teljesen a hallgató dolga. Ezeken a vizsgákon kívül vannak az ún. szorgalmi vizsgák, melyeket rendszerint külföldiek tesznek le, kiknek ezt a hazai tanulmányozási rendszer írja elő, vagy akik az egyetemi díjak kedvezményét, vagy elengedését kérvényezik. Magam is tettem ilyen szorgalmi vizsgát, mely kiváló alkalom tudásunk számbavételére. Erre azért volt szükség, mert az egyetemi díjak elengedéséhez csak így juthattam hozzá, mely bizony az engedményt kizáró többi díjak mellett is 40–40 frankot tett ki, ami bizony a mi pénzünkhez viszonyítva nagy összeg, ha tekintetbe vesszük, hogy Schweizban 1 frank 50 leinek felel meg.

Természetesen a tanulmányozási rendszernek is kialakult bizonyos formája, gyakorlata a hallgatók között. Erre a rendszerre azért is nagy szükség van, mert a tanulmányozás során annyira el kell sajátítani úgy a héber, mint a görög nyelvet, hogy a végvizsgán a Szentírást bármelyik részén is azonnal fordítaniok és kívánatra magyarázniok kell a hallgatóknak, illetve a vizsgázóknak. Általában véve a Szentírást eredeti szövegében használják. Ez minálunk ilyen nagy mértékben a mai középiskolai rendszerrel kivihetetlen lenne, mert hiszen nincsenek humanista iskoláink, mint Schweizban, ahol a héber és görög nyelvet éveken keresztül tanítják.

Mi az előnye és mi a hátránya annak, hogy nem egy bizonyos csupán előeott anyagból kell számot adniok a hallgatóknak a vizsgán? És hogyan lehetséges, hogy ilyen szabad rendszer mellett is a végzett theologiai hallgatók olyan felkészültséggel rendelkeznek, amely nem csupán a schweizi theologiai professzorokat, de tanítványaikat is európai, sőt világhírűvé teszi? Ha erre az utóbbi kérdésre akarunk első sorban válaszolni, úgy egy belső és egy külső okát adhatjuk a schweizi theologiai hallgatók és papok nagy felkészültségének. Külső ok az, hogy mivel a vizsgákon nem egy bizonyos anyag megtanulásáról van szó, melyet a vizsgán felmondanak, nagyon széleskörű önálló tanulmányozást kell folytatniok a hallgatóknak. Így olyan tudást szereznek meg a hallgatók, mely teljes háttérét képezi úgyszólván egy-egy kurzusban előadott anyagnak. Nem az eredményt kapják meg tehát, hanem a forrásokhoz mennek vissza és olyan anyaghoz is hozzájutnak, mely a mi tanulmányo-

zási rendszertink mellett talán egy egész életen át rejtve marad egy hanyag lelkes számára. Így már megkaptuk a schweizi theologiai képzés előnyét is. Belső oka a nagy felkészültségnek az a tény, hogy az ottani hallgatók majdnem kivétel nélkül lelkipásztori hivatást látnak a lelkesi pályában. Semmi külső ok nem kényszeríti őket arra, mint ez nálunk egy időben olyan szomorú jelenségekhez vezetett, hogy ezt a hivatást válasszák. Nálunk sokszor akár anyagi, akár elhelyezkedési lehetőség okából szinte utolsó mentsvár volt az erdélyi diákok számára a teológia és papi pálya. Ez nem áll fenn Schweizban csak nagyon kis mértékben, úgy, hogy a tényleges tudásszomj, a hivatás iránti szeretet, érdeklődés és alaposság belső kényszere hajtja a hallgatókat, hogy beássák magukat a tudomány mélységébe. Ezért olyan mozgékony, alkalmakat kereső, theologiai kérdések megbeszélésére mindig időt szakító és az alacsony, de az egyetemi ifjúság által gyakorolt örömök számára teljesen és erőltetés nélkül zárt a theologiai hallgatóság. Azt, ahogyan a hallgatók elmerülnek tanulmányaikban, a tudósok komoly és ujjongó szívtósságával (ellentét, mely igaz) alig lehet megérteni másképp, csak abból a szeretetből, mellyel hivatásukat tekintik. E mellett pedig mégis egészségesek, jókedvűek, telve napfényes üdeséggel.

Csak ilyen körülmények között értjük meg, hogy ennek a szabad tanulmányozási rendszernek hátrányai csak nagyon kicsi mértékben mutatkoznak meg és ennek oka sem annyira a hallgatóság tanulmányozási szabadsága, hanem inkább az, hogy a professzori kar olyan vegyes theologiai iskolából összeállított, mely a legnagyobb zavar előidézésére adhat alkalmat. Mérhetetlen becsú a mi erdélyi theológiánk egységes professzori karának egységes theologiai nevelése, hol a hallgató az első év első órájától kezdve az utolsóig az Ige theológiáját adja. A baseli theológián ugyanis Barth Károly kérelhetetlen Ige-theológiájától kezdve a liberalizmus durva és finomult rétegeződésin keresztül egészen a racionalista, vagy akár pjetista felfogásokig a teológia minden színezetét megtaláljuk. Az első 4 szemeszterben a hallgatók theologiai oktatásban alig részesülnek és ezeken a fokozatokon a dialektikai teológia csak egy-egy professzornál található meg; azt pedig a sok vallástörténeti, filozófiai és az exegézist sokszor csak filológiai ismeretek felhalmozásának nevezhető theologiai iskolák között vergődő hallgatók nem értik meg. Ezeknek megfelelően a hallgatók a theologiai iskolák bélégejének olyan változatos mozaikját mutatják és sokszor annyira nincsenek tisztában azzal, hogy mit is akarnak állítani tulajdonképpen, hogy egységes hatásról lehetetlenség beszélni és így a sokszor csak agyával, filozófiai alapfeltételekből kiinduló theologiai hallgató egy néhány órai Barth-előadás után kész az ítéletével: teljesen a levegőben lóg ez a teológia, mert mindent a Szentlélekkel intéz el. A Barth theológiája megértésének előfeltétele pedig éppen a hit mindig magán túlutaló és sohasem hatalmunkban, hanem mindig obligóban álló megléte, illetve annak ilyenként való megértése. Írtózatos tusakodásokon, sokszor segítség nélkül kell a Szentlélek theológiájának ilyen alázatosságában, igen, bizonytalanságában való megértéséhez eljutnia a theologiai hallgatónak. Ha ugyan egyáltalában eljut. Bizony nem mindig és ezért találunk a fiatalabb papi nemzedék között is sokszor a legmegdöbbentőbb szélsőséges liberális, vagy más iskolázottságu, de sokszor szikrát sem az Igéért, Isten élő szaváért tusakodó theologust. Ilyenkor azt kell mondanunk, hogy a mi theologiai képzésünk több önkéntes tanulmányozási lehetőséggel és a hallgatók részéről megnyilvánuló, készséggel egyesítené mindkét képzés előnyeit. Nálunk erre most már igazán megindult az egységes kezdeményezés az V. évfolyam beállításával.

(Polytatjuk.)

Kozma Tibor.

Legújabb kiadványok :

A mi meséink. 30 magyar népmese, 170-180 oldal, fűzve	LEI 18
1/8 illusztrációval, jó papíron, kötve	70
olcsóbb papíron, fűzve ---	40
„Itt az Isten köztünk“. Csendesórai vezérfonal az 1940. évre, fűzve	30
kötve	40
Brunner Emil : Jézus példázatai. Tíz prédikáció	25
Dr. Vasady Béla : Református pogány	5
Horváth László : A mi igazi édesanyánk. Jel. 12. rész magyarázata---	5 és 10
Sipos Géza : Tíz igaz ember. Prédikáció	2
Dónáth László : Az utolsó falat kenyér Karácsonyi színjáték---	20
Bokor Sándorné : Az elvarázsolts királyfi. Mesejáték ---	20
Nagy József : Reformátoraink ismeretlen emberi arca---	8
Tengeri csata. Új társasjáték két személynek, egy játék (2 darab) ---	12

Kaphatók az „IFJÚ ERDÉLY“ kiadóhivatalában.

Egyházunk vagyoni állapotáról, új gazdasági lehetőségeiről és a sáfársági mozgalom óriási, egyetemes jelentőségéről ad világos képet

DR. IMRE LAJOS:

A sáfarkodó egyház

című könyve. Ára 10 Lei.

Tűz és Só

címen jelent meg Sipos Géza prédikációskötete. A 35 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 120 Lei.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 10 Lei.

László Dezső: Gyülekezetünk élete c.: 80 oldalas kis könyve a református gyülekezeti élet minden kérdését érinti. Ára 10 Lei

Dolgozatok a református theologiai tudomány köréből

1. sz. dr. Gönczy Lajos: A református egyház kultusza	20
2. sz. dr. Tavaszy Sándor: A kijelentés feltétele alatt .	40
3. sz. dr. Imre Lajos: Isten és az emberi lélek	20
4. sz. dr. Tavaszy Sándor: A dialektika theologia problémája	30
5. sz. dr. Maksay Albert: Az exegézis problémái	25
6. sz. dr. Gönczy Lajos: Az igehirdetés tényezői	25
7. sz. dr. Tavaszy Sándor: A theologiai irányok átértékelése (A dialektikai theologia, mint a theologiai irányok korrekciója) .	35
8. sz. dr. Imre Lajos: A Kijelentés és a pedagógia	35
9. sz. Dávid Gyula: Kálvin gazdasági etikája	20
10. sz. dr. Tavaszy Sándor: A szociális és gazdasági törekvések theologiai-etikai megítélése (A szocializmus és kommunizmus)	35
11. sz. Borbáth Dániel: A vallástörténeti és a dialektikai theológiának a kijelentésről szóló dogmatikai tanításai	25
13. sz. Niebergall emlékfűzet. Kedvezményes ára .	40
14. sz. Nagy József: Kálvin és a művészetek	35
15. sz. Dávid Gyula: A keresztyén etika kérdése és irodalma a jelenben	15
16. sz. dr. Tavaszy Sándor: Az etika mai kérdései	15
17. sz. dr. Gönczy Lajos: Mi szükségünk van az Ótestamentumra? .	20

Megrendelhetők az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.